

RDOŚ-30-PN.II-6631-349/10/eh

według rozdzielnika

W związku z licznymi informacjami napływającymi do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu, dotyczącymi prowadzenia prac termomodernizacyjnych na budynkach stanowiących siedlisko wielu gatunków ptaków chronionych, w tym jerzyka (*Apus apus*), informuję, co następuje:

Gatunek ten, a także jego siedliska, gniazda i legi, objęty jest w Polsce ochroną gatunkową ściłą na mocy ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r., Nr 151 poz. 1220 ze zmianami) oraz rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną, a także podlega ochronie na europejskim terytorium Państw Członkowskich, zgodnie z art. 1 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. U. WE L 20/7 z dnia 26.1.2010 r.).

W stosunku do gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną gatunkową, zgodnie z art. 52 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, obowiązują m.in. następujące zakazy: zabijania, okaleczania, chwytania, przetrzymywania, posiadania, umyślnego niszczenia ich jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych, niszczenia ich siedlisk i ostoi, niszczenia ich gniazd, schronień oraz płoszenia i niepokojenia.

W świetle opinii Ministerstwa Środowiska z 21 kwietnia 2008 r. nr DKFOP/Ozgi-4200/III-105/2702/08/aj, wysokie budynki w miastach, a w szczególności ich stropodachy, stanowią obecnie podstawowe siedlisko gniazdowania jerzyka w Polsce.

Jerzyk jest ptakiem, który gniazduje w otworach lub szczelinach zlokalizowanych w górnych częściach budynków. W trakcie prac termomodernizacyjnych likwidowane są wszelkie szczeliny w ścianach, a otwory prowadzące do stropodachów zamyka się kratkami. Wiąże się to między innymi z przekonaniem, że ptaki te zanieczyszczają elewacje budynków bądź, że nanoszą duże ilości gałęzi do wnętrza stropodachów. Jerzyki nawet gniazdując licznie, nie są uciążliwymi sąsiadami dla ludzi, ponieważ większość czasu spędzają w powietrzu, gdzie wykonują wszystkie czynności fizjologiczne, a ich odchody są bardzo drobne i rozpylają się w powietrzu, prawie wcale nie brudząc ścian. Jedyny ślad na ścianie budynku, po jerzyku, to

ciemny „półksiężyc” pod otworem wlotowym. Ptaki te żywią się owadami, między innymi: meszkami, komarami i muchami, które przez człowieka uznawane są za uciążliwe.

Prace termomodernizacyjne pozbawiają różne gatunki ptaków miejsce lęgowych i miejsce do odpoczynku. Często zdarza się, że remonty związane z termoizolacją budynków wykonywane są w sezonie lęgowym ptaków, co stwarza dla nich dodatkowe zagrożenia. Rusztowania pokryte siatką lub folią uniemożliwiają ptakom swobodny dołot do gniazd. Zdarza się, że ptaki wraz z pisklętami zostają w gniazdach zamurowane, poza tym różnorodne prace i ich natężenie płoszą ptaki, które mogą porzucać swe lęgi.

Przypominam, że zgodnie ze stanowiskiem Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (pismo z 20 lutego 2009 r., nr DOPozgiz-4200/III-40/602/09/lś), każdy przypadek prac, skutkujących ograniczeniem dostępu jerzyków do miejsc ich regularnego występowania i rozrodu, kwalifikuje się jako niszczenie ostoi i siedliska tego gatunku, zatem jest to naruszenie zakazu o którym mowa w art. 52 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie przyrody. Interpretacja ta oparta jest na treści przepisów art. 5 pkt 12 oraz 18 ustawy o ochronie przyrody, definiujących ostoję i siedlisko zwierząt zarówno jako miejsce ich występowania, jak i miejsce o warunkach sprzyjających ich egzystencji. Podobnie montowanie krutek w otworach wentylacyjnych budynków, uniemożliwiające ptakom powrót do miejsc lęgowych, z których korzystały w poprzednich latach traktuje się jako zniszczenie siedlisk gatunku objętego ochroną gatunkową ścisłą (pismo Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska z 14 kwietnia 2009 r., nr DOPozgiz-4200/III-109/94/lś). W przypadku budynków ze stropodachami i prowadzącymi do nich otworami oraz budynków z otworami o zbliżonym charakterze, przyjmuje się, że zawsze stanowią one przynajmniej potencjalne miejsce lęgów (a więc podlegają ochronie i zachowaniu w stanie właściwym do pełnienia swojej funkcji przyrodniczej). **Dlatego otwory wentylacyjne nie mogą być zakratowane, nawet po sezonie lęgowym.**

Należy zauważyć, że w § 10 rozporządzenia w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną, wskazane są sposoby ochrony gatunków dziko występujących zwierząt. W przepisie tym m.in. wskazuje się na potrzebę dostosowania terminów i sposobów wykonywania prac budowlanych, remontowych i innych do okresów lęgu i rozrodu. Jednocześnie informuję, że w przypadku każdych działań, które potencjalnie mogą negatywnie oddziaływać na ptaki, należy zadbać o objęcie ich nadzorem specjalisty ornitologa, który dostosuje zakres i termin przeprowadzenia poszczególnych prac, tak by nie powodowały one naruszenia zakazów wymienionych w art. 52 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie

przyrody, m.in. zakazów niepokojenia i płoszenia, niszczenia jaj, postaci młodocianych, niszczenia siedlisk, ostoi i gniazd.

Zgodnie z § 11 ust. 2 pkt 10 lit c rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowego zakresu i formy projektu budowlanego (Dz. U. Nr 120, poz. 1133 ze zmianami) każdy projekt architektoniczno-budowlany powinien wykazać, że przyjęte rozwiązania ograniczają lub eliminują wpływ na środowisko przyrodnicze. Zgodnie z art. 30 ust. 6 pkt 2 oraz ust. 7 pkt 2 ustawy Prawo budowlane (Dz. U. z 2006 r., Nr 156 poz. 1118 ze zmianami) właściwy organ wnosi sprzeciw, jeżeli budowa lub wykonanie robót budowlanych objętych zgłoszeniem narusza inne przepisy (w tym przypadku ustawy o ochronie przyrody), a także właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może spowodować pogorszenie stanu środowiska.

Należy zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, dbałość o przyrodę będącą dziedzictwem i bogactwem narodowym jest obowiązkiem organów administracji publicznej. Wynika z tego, że jest to obowiązek wszystkich organów administracji publicznej (czyli również organu nadzoru budowlanego).

Zgodnie z interpretacją Wojciecha Radeckiego („Aura” 4/2010), organem właściwym do podjęcia interwencji w takim przypadku, oprócz organów ochrony przyrody (czyli ministra właściwego do spraw środowiska, Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, wojewody, regionalnego dyrektora ochrony środowiska, starosty oraz wójta, burmistrza lub prezydenta miasta) i organów ścigania, jest także **organ nadzoru budowlanego**. W świetle art. 50 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo budowlane – organ wstrzymuje postanowieniem prowadzenie robót budowlanych wykonywanych w sposób mogący spowodować zagrożenie środowiska. Ochrona przyrody, w tym ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów, jest jednym z kierunków ochrony środowiska, a zatem wszędzie tam, gdzie przepisy wskazują na ochronę środowiska należy przez to rozumieć także ochronę przyrody. Jeżeli zatem organ nadzoru budowlanego poweźmie wiadomość, że roboty budowlane są prowadzone w sposób zagrażający egzystencji jerzyków, to art. 50 ust. 2 Prawa budowlanego nakazuje mu podjęcie interwencji, ponieważ jest to równoznaczne z prowadzeniem robót budowlanych sposób mogący spowodować zagrożenie środowiska. Należy zwrócić uwagę, że powyższy przepis nie mówi, że organ nadzoru budowlanego „może” w takiej sytuacji wstrzymać prowadzenie robót budowlanych, brzmienie tego

artykułu jest kategoryczne – organ nadzoru budowlanego „wstrzymuje” prowadzenie robót budowlanych, a więc „musi” je wstrzymać.

Należy tutaj zwrócić uwagę, że zgodnie z interpretacją Radeckiego, funkcjonariusz publiczny dopuszcza się przestępstwa z art. 231 § 1 kodeksu karnego, w przypadku gdy przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego. Grozi mu za to kara do lat 3. Organ nadzoru budowlanego (czyli funkcjonariusz publiczny w rozumieniu art. 231 k.k.), który wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 50 ust. 1 pkt 2 Prawa budowlanego nie wstrzymuje robót budowlanych prowadzonych w sposób zagrażający egzystencji jerzyków, działa na szkodę interesu publicznego, ponieważ ochrona przyrody jest niejako z definicji interesem publicznym.

Biorąc powyższe pod uwagę, przed rozpoczęciem prac remontowych i termomodernizacyjnych, zarządca budynku powinien zlecić doświadczonemu ornitologowi inwentaryzację przyrodniczą w zakresie występowania ptaków gatunków chronionych na budynku, w celu uniknięcia płoszenia lub nieumyślnego zniszczenia schronienia jerzyka lub innych gatunków ptaków chronionych podczas prowadzonych prac na budynkach przeznaczonych do ociepleń. W sytuacji, gdy zniszczenie schronień jerzyka (czyli m.in. zamontowanie kratki w istniejących wcześniej otworach wentylacyjnych) podczas prac budowlanych jest konieczne, należy zwrócić się do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu o wydanie stosownego zezwolenia (można wykorzystać w tym przypadku formularz o wydanie zezwolenia na odstępstwa od zakazów w stosunku do gatunków dziko występujących zwierząt, roślin lub grzybów objętych ochroną, zamieszczony na stronie internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Poznaniu: www.poznan.odos.gov.pl). W takiej sytuacji, będzie konieczne zapewnienie temu gatunkowi zastępczych miejsc lęgowych.

Należy również zwrócić uwagę, że montowanie skrzynek lęgowych nie zwalnia inwestora z obowiązku uzyskania zezwoleń właściwych organów na wykonanie czynności zakazanych wobec osobników jerzyka.

Zezwolenia na odstępstwo od zakazów wymienionych w art. 52 ust. 1, dotyczących prowadzenia prac remontowych i termomodernizacyjnych na budynkach, mogą być wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli nie spowodują zagrożenia dla dziko występującej populacji chronionych gatunków oraz jeżeli wynikają z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogów o charakterze społecznym lub

gospodarczym lub wymogów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska.

Wszelkiego rodzaju prace remontowe budynków, w wyniku których dochodzi do zniszczenia siedlisk (czyli również prace prowadzące do zamknięcia istniejących wcześniej otworów wentylacyjnych), a także gniazd, jaj oraz płoszenia lub niepokojenia ptaków objętych ochroną gatunkową, prowadzone bez zezwoleń odpowiednich organów, naruszają zakazy wymienione w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r., Nr 151, poz. 1220 ze zmianami), rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz. U. Nr 220, poz. 2237) oraz ustawach z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2006 r., Nr 156, poz. 1118 ze zmianami) i z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 ze zmianami). Przypominam, iż wszelkie działania prowadzące do niszczenia siedlisk i ostoj oraz naruszające inne zakazy wymienione w art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880, ze zmianami) podlegają karze aresztu lub grzywny, zgodnie z art. 127 pkt 2 lit. e ww. ustawy. Orzekanie w sprawach wynikających z ww. przepisu, zgodnie z art. 132 - następuje na podstawie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Obecnie w sądach w Łodzi i Szczecinie toczą się postępowania przeciwko spółdzielniom mieszkaniowym, dotyczące nieprzestrzegania przepisów ustawy o ochronie przyrody, związane z niszczeniem stanowisk jerzyków. Zniszczenie miejsc gniazdowych i schronień stanowiących siedlisko gatunków chronionych, uznaje się za istotną szkodę, bowiem w przypadku gatunków zagrożonych, dla których jedną z przyczyn zagrożenia jest utrata schronień i miejsc lęgowych, każda taka kolejna strata stanowi nieodwracalną szkodę.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że powyższe wytyczne kładą nacisk szczególnie na ptaki, jednakże dotyczą również innych chronionych gatunków (w tym także nietoperzy), bowiem ich wszystkich dotyczą zakazy wymienione w art. 52 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody.

Projekty skrzynek lęgowych dla jerzyków, a także przykłady ich zamocowania na obiektach poddanych termoizolacji oraz wiele informacji dotyczących jerzyka dostępne są między innymi na stronach internetowych: Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków (www.otop.org.pl), Polskiego Towarzystwa Ochrony Przyrody „Salamandra” (www.salamandra.org.pl), Małopolskiego Towarzystwa Omitologicznego (www.mto-kr.pl).

W związku z pilną potrzebą zabezpieczenia możliwości występowania chronionych gatunków na budynkach, stanowiących ich podstawowe siedlisko, zwracam się z

prośbą o przekazanie powyższych informacji wszystkim osobom, które uczestniczą na różnych etapach prac modernizacji budynków, poczynając od projektowych a kończąc na wykonawczych. Proszę o przekazanie mi listy osób lub instytucji, które zostały poinformowane o powyższych wytycznych.

Biorąc powyższe pod uwagę informuję, że w przypadku powzięcia przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Poznaniu informacji, że prowadzone są prace termomodernizacyjne lub inne, bez zezwolenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu, zagrażające siedliskom gatunków chronionych lub naruszające inne zakazy wymienione w art. 52 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, jako funkcjonariusz publiczny, będę zmuszony podejmować stosowne czynności prawne.

z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Poznaniu
mgr inż. Piotr
Gajda Dyrektor
Regionalny Konserwator Przyrody

Załącznik: pismo Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z 2 lipca 2010 r., nr GDOŚ/DO Pozgiz-4200/III-272/2484/10/s/dl przedstawiające stanowisko na temat niszczenia siedlisk jerzyka (*Apus apus*), w wyniku prowadzenia prac termomodernizacyjnych na budynkach zasiedlanych przez ten gatunek.

STARCZAK SPECJALISTA
29.10.2010 r.

Otrzymują:
1. strony według rozdzielnika
2. aa